

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET JELČIĆ STEPINAC protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 16087/18)

PRESUDA

STRASBOURG

26. rujna 2023.

Ova je presuda konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Jelčić Stepinac protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u odboru u sastavu:

Jovan Ilievski, *predsjednik*,
Lorraine Schembri Orland,
Diana Sârcu, *suci*,

i Dorothee von Arnim, *zamjenica tajnika Odjela*,
uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 16087/18) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatska državljanka gđa Vera Jelčić Stepinac, koja je rođena 1943. i živi u Zagrebu („podnositeljica zahtjeva”) i koju je zastupao g. D. Rubes, odvjetnik iz Zagreba, podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 3. travnja 2018.,

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada”), koju je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik, obavijesti o zahtjevu, očitovanja stranaka, nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 5. rujna 2023., donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

PREDMET SPORA

1. Predmet se odnosi na navodno nepoštovanje načela *res judicata* od strane domaćih građanskih sudova.

2. Konkretno, podnositeljica zahtjeva pokrenula je nekoliko parničnih postupaka protiv osiguravajućeg društva u kojima je tražila različite oblike naknade za invalidnost koju su uzrokovale ozljede zadobivene 1992. u prometnoj nesreći.

I. PRVI I DRUGI POSTUPAK

3. U jednom od tih postupaka (dalje u tekstu: „prvi postupak”) presudom od 28. veljače 1994. podnositeljici zahtjeva dosuđeno je 70.000,00 hrvatskih kuna, odnosno približno 9.290,00 eura, na ime naknade nematerijalne štete za duševnu bol zbog smanjenja životne aktivnosti. Ta je presuda postala pravomoćna i obvezujuća 20. rujna 1994.

4. Nakon toga je, u drugom takvom postupku (dalje u tekstu: „drugi postupak”), presudom od 12. prosinca 2001. Općinski sud u Zagrebu podnositeljici zahtjeva dosudio naknadu na ime nematerijalne štete u obliku mjesečne rente. U izreci presude naznačeno je da se renta treba trajno isplaćivati. U obrazloženju je sud naznačio da to znači do kraja podnositeljčina života. Dana 12. studenoga 2002. Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbu osiguravajućeg društva i potvrdio presudu Općinskog suda, koja je time postala pravomoćna i obvezujuća, odnosno, stekla je snagu *res judicata*.

II. TREĆI POSTUPAK

5. Dana 1. prosinca 2003. zbog promjene osobnih okolnosti podnositeljica zahtjeva podnijela je novu tužbu tražeći povećanje iznosa rente koja joj je dosuđena. U tom postupku (dalje u tekstu: „treći postupak”) osiguravajuće društvo podnijelo je 4. veljače 2005. protutužbu tražeći obustavu isplate rente. Tvrđilo je da je svota osiguranja iz podnositeljicihne police osiguranja, koja je bila ograničena na 10.000,00 kuna (odnosno približno 1.327,00 eura), iscrpljena.

6. Presudom od 12. lipnja 2015. Općinski građanski sud u Zagrebu presudio je u korist osiguravajućeg društva i ukinuo podnositeljicihno pravo na rentu počevši od 4. veljače 2005., datuma podnošenja protutužbe. Presudio je da je svota osiguranja bila iscrpljena već dosuđivanjem iznosa od 70.000,00 kuna u prvom postupku (vidi stavak 3. ove presude).

7. Podnositeljica zahtjeva podnijela je žalbu, tvrdeći da je presuda suprotna presudi donesenoj u drugom postupku i da je time povrijeđeno načelo *res judicata* i načelo pravne sigurnosti. Dana 17. studenoga 2015. Županijski sud u Zagrebu odbio je podnositeljicihnu žalbu i potvrdio je prvostupanjsku presudu, koja je time postala pravomoćna i obvezujuća. Županijski sud presudio je da je podnositeljica pogrešno smatrala da izreka presude od 12. prosinca 2001. (vidi stavak 4. ove presude) znači da će doživotno primati rentu.

8. Podnositeljica zahtjeva zatim je podnijela reviziju protiv presuda nižih sudova. Dana 11. svibnja 2016. Vrhovni sud proglasio je tu reviziju nedopuštenom *ratione valoris* u dijelu u kojem su se pobijane presude odnosile na protutužbu. Međutim, ukinuo je te presude i vratio predmet na ponovni postupak u dijelu u kojem su se odnosile na odbijanje podnositeljicihna tužbenog zahtjeva za povećanje rente u razdoblju od 1. prosinca 2003. do 4. veljače 2005. Ocijenio je da iz presuda donesenih u prvom i drugom postupku nije jasno jesu li se one temeljile na polici osiguranja podnositeljice zahtjeva ili na polici osiguranja vozača koji je skrivio prometnu nesreću te da sudovi u trećem postupku nisu razjasnili to pitanje.

9. Dana 4. listopada 2017. Ustavni sud odbio je podnositeljicihnu naknadnu ustavnu tužbu, a 11. listopada 2017. obavijestio je njezina punomoćnika o svojoj odluci.

10. Podnositeljica je pred Sudom prigovorila, na temelju članka 6. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, da su odluke domaćih sudova u trećem postupku dovele do povrede načela *res judicata* i načela pravne sigurnosti.

OCJENA SUDA

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

A. Dopuštenost

11. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Opća načela

12. Sud ponavlja da pravo na pošteno suđenje na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, tumačen u svjetlu načela vladavine prava i pravne sigurnosti, obuhvaća zahtjev da se, kada sudovi pravomoćno odluče o nekom pitanju, njihova odluka ne bi trebala dovoditi u pitanje (vidi *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda* [VV], br. 26374/18, stavak 238., 1. prosinca 2020.; i *Brumărescu protiv Rumunjske* [VV], br. 28342/95, stavak 61., ECHR 1999-VII). To podrazumijeva, općenito, poštovanje načela *res judicata* (vidi *Guðmundur Andri Ástráðsson*, ibid.).

13. Na temelju tog načela, nijedna stranka nije ovlaštena tražiti preispitivanje pravomoćne i obvezujuće presude samo radi ostvarivanja ponovnog suđenja i nove odluke o predmetu. Preispitivanje ne bi trebalo biti prikrivena žalba. Načelo pravne sigurnosti nalaže da, kada sudovi ispituju osnovanost građanskog spora, o njemu treba odlučiti jednom zauvijek, a odstupanje od tog načela opravdano je samo kada je to nužno zbog značajnih i uvjerljivih okolnosti, kao što je ispravljanje temeljnih nedostataka ili bitne povrede postupka (vidi, primjerice, *Gražulevičiūtė protiv Litve*, br. 53176/17, stavci 73., 80. i 82., 14. prosinca 2021.).

14. Ta se načela ne primjenjuju samo u slučajevima kada je pravomoćna presuda ukinuta već i kada je lišena pravnog učinka zbog odluke donesene u odvojenom postupku (vidi, primjerice, gore navedeni predmet *Gražulevičiūtė*, stavaka 79.; *Şamat protiv Turske*, br. 29115/07, stavci 59. *et seq.*, 21. siječnja 2020.; i *Krivtsova protiv Rusije*, br. 35802/16, stavak 38., 12. srpnja 2022.). Načelo pravne sigurnosti podrazumijeva i da stranka koja se poziva na ocjenu suda u prethodnom predmetu o pitanju koje se otvara i u dotičnom predmetu može opravdano očekivati da će sud slijediti svoju prethodnu odluku, osim ako postoji valjan razlog da od nje odstupi (vidi,

primjerice, *Siegle protiv Rumunjske*, br. 23456/04, stavci 38. – 39., 16. travnja 2013.; i *Rozalia Avram protiv Rumunjske*, br. 19037/07, stavci 42. – 43., 16. rujna 2014.).

2. Primjena navedenih načela na ovaj predmet

15. Sud prvo primjećuje da su domaći sudovi u trećem postupku usvojili protutužbu osiguravajućeg društva i ukinuli rentu dosuđenu podnositeljici pravomoćnom presudom od 12. prosinca 2001. (vidi stavak 4. ove presude) jer su utvrdili da je svota osiguranja iz njezine police osiguranja bila iscrpljena.

16. Na temelju članka 196. stavka 1. Zakona o obveznim odnosima iz 1978., primjenjivog u relevantno vrijeme, dosuđena renta mogla se povećati na zahtjev oštećenika ili smanjiti ili ukinuti na zahtjev druge stranke ako se znatnije promijene okolnosti na kojima je sud temeljio prijašnju odluku. To znači da se presuda od 12. prosinca 2001. mogla izmijeniti na temelju tih odredbi samo ako su takve okolnosti nastupile nakon njezina donošenja.

17. Stoga je ključno pitanje u ovom predmetu to je li svota osiguranja bila iscrpljena prije ili nakon donošenja te presude.

18. Sudovi su u trećem postupku presudili da je svota osiguranja bila iscrpljena već dosuđivanjem naknade u prvom parničnom postupku koji je okončan 20. rujna 1994. (vidi stavke 3. i 6. ove presude).

19. Prema mišljenju Suda, to znači da je osiguravajuće društvo moglo i, prema tome, moralo iznijeti svoj prigovor u vezi s iscrpljenom svotom osiguranja tijekom drugog postupka u kojem je donesena presuda od 12. prosinca 2001. U tom kontekstu mora se zaključiti da je protutužba osiguravajućeg društva podnesena u trećem postupku zapravo bila prikrivena žalba.

20. Usvajanjem te protutužbe domaći su sudovi u trećem postupku osiguravajućem društvu pružili „drugu priliku” da ostvari ispitivanje spora o kojem je već odlučeno pravomoćnom presudom, a presudu od 12. prosinca 2001., u kojoj je drukčije odlučeno o pitanju rente koju treba platiti podnositeljici, lišili su svakog pravnog učinka (vidi *Brletić protiv Hrvatske*, br. 42009/10, stavci 48. – 49., 16. siječnja 2014.). Time su ti sudovi povrijedili načelo *res judicata*, a posljedično i načelo pravne sigurnosti.

21. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u ovom predmetu.

II. OSTALI PRIGOVORI

22. Podnositeljica zahtjeva iznijela je na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju isti prigovor kao i onaj prethodno ispitan. Uzimajući u obzir činjenice predmeta, podneske stranaka i svoja gore navedena utvrđenja, Sud smatra da je ispitao glavna pravna pitanja otvorena u predmetu i da nije potrebno ispitati ovaj preostali prigovor (vidi *Centar za pravna istraživanja*

u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunjske [VV], br. 47848/08, stavak 156., ECHR 2014).

PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

23. Podnositeljica zahtjeva potraživala je 24.440,00 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete, 5.000,00 eura na ime naknade nematerijalne štete i 10.000,00 eura na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima.

24. Vlada je osporila ta potraživanja.

25. Sud primjećuje da prema domaćem pravu podnositeljica može podnijeti prijedlog za ponavljanje trećeg parničnog postupka u odnosu na koji je Sud utvrdio povredu članka 6. stavka 1. Konvencije i smatra da se u danim okolnostima čini da je to najprikladniji način da podnositeljica ostvari punu naknadu za navedenu materijalnu štetu. Sud smatra da stoga nema razloga podnositeljici dosuditi ikakav iznos na ime naknade materijalne štete.

26. S druge strane, Sud podnositeljici zahtjeva dosuđuje 5.000,00 eura na ime naknade nematerijalne štete, odnosno iznos koji potražuje, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

27. Kad je riječ o potraživanju naknade za troškove i izdatke, Sud primjećuje da se on odnosi samo na troškove i izdatke koji su nastali pred domaćim sudovima (vidi stavak 23 ove presude). To potraživanje mora se odbaciti s obzirom na to da će podnositeljica zahtjeva moći ostvariti naknadu za te troškove i izdatke ako se treći parnični postupak ponovi (vidi, primjerice, *Stojanović protiv Hrvatske*, br. 23160/09, stavak 84., 19. rujna 2013.).

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *utvrđuje* da je prigovor o povredi načela pravne sigurnosti na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije dopušten
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije
3. *presuđuje* da nije potrebno ispitati dopuštenost i osnovanost prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju
4. *presuđuje*
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositeljici zahtjeva na ime naknade nematerijalne štete, u roku od tri mjeseca, iznos od 5.000,00 EUR (pet tisuća eura), uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati

PRESUDA JELČIĆ STEPINAC protiv HRVATSKE

(b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata na navedeni iznos koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda

5. odbija preostali dio zahtjeva podnositeljice za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 26. rujna 2023. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika suda.

Dorothee von Arnim
Zamjenica tajnika

Pauliine Koskelo
Predsjednica

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST/STUDIO d.o.o.
Miramarska 21/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524